

**MARCEL LUTIC, *TIMPUL SACRU. SĂRBĂTORILE DE ALTĂDATĂ*,
IAȘI, EDITURA FUNDAȚIEI ACADEMICE AXIS, 2006, 286 p.**

Marcel Lutic s-a născut la 28 iulie 1967, în Cordăreni, județul Botoșani. În 1993 a absolvit Facultatea de Istorie a Universității „Al.I. Cuza” din Iași, din același an fiind angajat ca muzeograf la Muzeul Etnografic al Moldovei din cadrul Complexului Muzeal Național „Moldova” Iași. Una dintre principalele teme de cercetare ale autorului o reprezintă **Calendarul popular**, această pasiune, începând de acum 11 ani, prinzând contururi ce au avut drept consecință nașterea lucrării de față. Opera determină cititorul să se regăsească în valorile spirituale caracteristice oamenilor de altă dată, scop care, după cum vom observa, va fi atins atât prin modul în care sunt expuse sărbătorile de altădată, cât și prin bogata ilustrație regăsită pe parcursul întregii cărți.

Cuvântul înainte al acestei cărți este oferit de Vasile Munteanu care, printr-o singură expresie – „capul calendar” (p. 11) – reușește de la bun început să introducă cititorul în universul popular. Urmărind mai departe firul cărții, din **Prefața** acesteia se poate observa câtă pasiune a depus autorul în realizarea operei. Recunoscător tuturor celor care l-au ajutat la nașterea cărți, Marcel Lutic nu se sfiește în a prezenta contribuția semnificativă a celor care și-au pus amprenta și au ajutat la „dospirea” (p. 14) acesteia. De asemenea, sunt oferite informații cu privire la structura lucrării, motivația pentru care a fost ales acest format, al împărțirii operei în două capitole, fiind tocmai pentru a se reda „ imaginea fidelă a modului în care oamenii de altădată se raportau la timpul anului” (p. 15) și de a introduce cititorul în spiritul popular autohton, determinându-l să-și amintească că tradiția poate supraviețui tocmai prin intermediul oamenilor din timpul prezent, făcându-i în același timp părtași la procesul de păstrare și perpetuare a valorilor specifice poporului român. Aceeași idee se regăsește și în paginile următoare, cele ale **Introducerii**, unde autorul subliniază faptul că „menirea acestor rânduri introductive nu e neapărat să explice, ci mai ales să vă sugereze o *temă de meditație*” (p. 27). Într-adevăr, Marcel Lutic determină, prin întrebările pe care le adresează, o reflecție asupra valorilor actuale pentru a se putea face diferența între acestea și vechile credințe populare, analiza având drept finalitate răspunsul la întrebările referitoare la veridicitatea vechilor tradiții și obiceiuri ale strămoșilor noștri, precum și conștientizarea faptului că noile generații sunt purtătoare ale trecutului ce trebuie în permanență valorificat. De asemenea, este prezentată și **Povestea Soarelui**, credințele legate de modul în care a luat naștere, relația cu sora sa, Luna, și modul în care acest astru influența viața strămoșilor noștri.

Prima parte a lucrării, **Sub Semnul Calului** (p. 40-156), calul reprezentând în tradiția populară un „animal prin excelență solar, fiind asociat cu vara, lumina și căldura” (p. 15), debutează cu un prim subcapitol intitulat **Ciclul Pascal** în care autorul prezintă sărbătorile din jurul Paștelui, ilustrând însemnătatea acestora.

O primă sărbătoare prezentată este **Moșii de Iarnă**, sărbătoare asociată cu dărmicia și bunătatea. **Săptămâna Albă** sau **Săptămâna Nebunilor** este o altă sărbătoare ținută în această perioadă, moment cu prilejul căruia cei ce doreau să scape de anumite „probleme”, cum ar fi șoarecii sau puricii, erau nevoiți să facă anumite ritualuri și, tot în timpul acestei sărbători, „fetele bătrâne, proștii, urății și nebunii

satelor, alături de văduve, văduvi și feciori tomnatici” (p. 42) își puteau găsi alesul. **Lăsatul Secului de Paști** era o sărbătoare în cadrul căreia aveau loc mai multe evenimente, care de care mai hilare, momentul culminant reprezentându-l, probabil, **Strigatul peste sat**, tradiție prin care doi sau mai mulți flăcăi strigau în fața întregului sat „diferite ironii și jocuri privitoare, în special, la cei care călcau morala tradițională a satului” (p. 45). Dacă doreai să ai belșug și să-ți cunoști alesul atunci sărbătoare cea mai prielnică era **Sfântul Toader** care ținea timp de 12 zile și care era cinstită mai ales de cei care aveau cai, toate tradițiile petrecute pe parcursul acestor zile fiind celebrate sub auspiciile acestui animal. În acest mod, cucerind prin simbolistica și modul în care vechile datini erau sărbătorite, continuă acest subcapitol care nu încetează a surprinde cu fiecare pagină citită, demonstrând cum strămoșii noștri își prețuiau obiceiurile și cum acordau fiecărei datini cinstea ce i se cuvenea.

Parcurgând drumul spre sărbătorile de altădată, Marcel Lutic prezintă legătura dintre Baba Dochia și obiceiul purtării măștișorului, legătură ce consta în credința că cel ce poartă măștișorul, „inițial o amuletă, un talisman, puterea lui regăsindu-se mai ales în firele răsucite” (p. 92), ar fi apărut de bolile aduse de Anul Vechi sau Marea Zeiță a Pământului, caracteristici atribuite Babei Dochia. „Oricum, măștișorul, în opinia tuturor, aducea noroc celui care îl purta cu demnitate” (p. 93). **Culorile măștișorului**, despre care majoritatea știe că ar fi fost mereu alb și roșu, au fost inițial negru și alb, mai apoi albastru și alb, pentru ca în final acestea să rămână roșu și alb, simbolistica fiecărei culori fiind foarte interesantă.

Se poate ca mulți să nu fi auzit de sărbătoare numită **Alexiile** sau **Alexa cel Cald** ținută în ziua de 17 martie, dată „cel mai des asociată șarpelui” (p. 101), vietate care era foarte prețuită, prezența ei în casă în această zi fiind benefică deoarece apăra „casa de fărmece, blesteme și de duhuri rele (...), purta noroc locuinței și celor din ea, o casă lipsită de șarpe fiind considerată necurată” (p. 102). Bineînțeles, era vorba de un șarpe numit „șarpe de casă” care, după cum este prezentat în cuprinsul cărții, era folosit la diferite ritualuri menite să creeze o strânsă legătură între om și natură.

Pentru luna aprilie, **Prier**, sunt păstrate sărbători dintre care unele mai recente, cum ar fi **1 aprilie – Ziua Păcăleliilor**, introdusă în calendarul popular după jumătatea secolului al XIX-lea, și altele mai vechi a căror celebrare mai este păstrată în foarte puține locuri din țara noastră, dintre acestea făcând parte **Ziua Dinților, Marcu Boilor**, dar și sărbători care aveau o mare însemnătate atât în trecut, cât și în zilele actuale, cum ar fi **Sfântul Gheorghe**. Pentru lunile călduroase: **Florar, Cireșar, Cuptor, Gustar**, acestea fiind denumirile populare, sunt prezentate o multitudine de sărbători care aveau o valoare semnificativă în calendarul popular, precum și în conștiința strămoșilor noștri. O astfel de sărbătoare este **Ghermanul Viermilor** ținută pentru protejarea culturilor agricole și a animalelor de viermi; **Sfântul Onufrie** sau **Sărbătoarea Șoarecilor**, era, la fel ca în alte cazuri, o „sărbătoare a belșugului” (p. 123), în același timp la această dată fiind celebrate și micile rozătoare care, dacă erau respectate, „asigurau rodul ogoarelor” (p. 123); „o adevărată zi a dragostei, echivalenta estivală a Dragobetelui, de la sfârșitul lunii februarie” (p. 126) era celebrată de **Sânziene**; de asemenea, erau ținute cu strictețe sărbătorile care asigurau vreme bună agriculturii: **Sânpetru de Vară, Grindina și Pricopol, Sântiile**, dar care aduceau și unele beneficii celui care le celebra. O interesantă sărbătoare o reprezintă **Ciurica** sau **Ziua Femeii**, pe atunci celebrată pe data de 15 iulie, care era practică în mod diferit față de Ziua Femeii actuală, ea fiind „ziua când bat femeile pe bărbai” (p. 136). Aceste sărbători sunt doar câteva din cele prezentate de Marcel

Lutic, dar care, probabil, au reușit să capteze atenția în vederea studierii acestei reprezentative lucrări a *sărbătorilor de altă dată*.

Sub Semnul Lupului (p. 159-281) este cea de-a doua parte a lucrării. Acest capitol debutează cu sărbătoarea lui **Simion Stâlpnicul, stăpânul vânturilor**, autorul făcând cunoscută istorioara privind rolul acestui sfânt în viața strămoșilor noștri, precum și modul în care acesta era celebrat. Pentru **Răpciune** (luna Septembrie) sunt amintite mai multe sărbători alături de scurte povestiri legate de denumirea lor, majoritatea vizând capriciile vremii care afectau viața străbunilor.

La fel ca în zilele de astăzi, femeile din trecut acordau o mare importanță înfățișării, în acest sens ele ținând în luna octombrie **Sărbătoarea părului**, moment în care practicau diferite ritualuri pentru a avea un păr cât mai frumos și mai bogat, „în plan social, părul lung era un însemn al puterii” (p. 176) și al frumuseții, precum și un mijloc de practicare a vrăjilor. **Sfântul Mina** sau **Sărbătoarea Hoților** reprezintă un moment destul de interesant, mai ales prin precizarea faptului că „meseria” de hoț presupunea respectarea unor „reguli stricte” (p. 185) pentru a putea fi „practicată”.

Una dintre cele mai importante sărbători o constituie **Sfântul Andrei**, moment în care aveau loc mai multe ritualuri a căror scop era îndepărtarea spiritelor rele sau îndeplinirea unor dorințe, în special pe cele aparținând fetelor nemăritate. Astfel, **Noaptea Strigoilor** era dedicată acestor ființe, despre care se credea că sunt de două feluri: *strogii vii* – „numiți *vidme*, *pricolici* sau *tricolici*, aceștia putându-se transforma foarte ușor în lupi” (p. 198), sau *strigoii-morți* – „numiți *stafii*, *vampiri* sau *moroi*” (p. 198). Pentru această noapte sunt prezentate și metodele prin care oamenii se apărau de strigoi, în special folosind usturoiul, dar și modul în care unii oameni deveneau strigoi, sau cum erau ei recunoscuți de către strămoșii noștri. În continuare este prezentat modul în care usturoiul a devenit „paznic” împotriva strigoilor și cum era întrebuințat pentru îndeplinirea acestei „funcții”. Vorbind despre **Practicile premaritale**, această noapte din an era propice pentru farmecele și vrăjile care acum aveau „mari sorți de izbândă” (p. 206) pentru aflarea ursitului; cuvântul *ursit* părând a avea „o legătură directă cu ... ursul (este prezentată o scurtă legendă în acest sens) [...] în plan simbolic, ursul ar exprima puterea, sănătatea și sexualitatea, atribute pe care orice fată și le dorea de la ursitul ei” (p. 206-207). Această sărbătoare mai era numită în popor **Ziua Lupului**, acum având loc practici care aveau menirea de a ține lupii la distanță de animalele din gospodărie.

Ultima lună din an debutează cu **Sărbătoarea Bubelor**, specificul acesteia fiind vizibil din denumire – la această dată avea loc protejarea copiilor împotriva „bubatului” (p. 212), mamele făcând tot felul de alifii cu care-și ungeau odraslele pe față și pe mâini. Pe data de 6 decembrie era celebrat Moș Neculai, astăzi fiind cunoscut acest moment doar ca o ocazie când se primesc daruri, însă în trecut această sărbătoare avea mai multe semnificații, românii văzând în Moș Neculai „un bătrân, paznic al Soarelui, dar și aducător al zăpezii, o veritabilă divinitate a naturii, patronul marinarilor, grabnic ajutător tuturor celor care călătoresc pe apă, patron, de asemenea, a numeroase gospodării, un sfânt bogat, dătător de noroc pentru fetele sărace [...] milostiv, blând și bun cu toți cei necăjiți” (p. 218).

Pentru mulți cel mai frumos moment de peste an are loc în preajma sărbătorilor de Crăciun. În **ășteptarea sărbătorilor de iarnă** oamenii de altă dată „trăiau cu nerăbdare fiecare zi” (p. 226), pregătindu-se spiritual și material pentru a cinsti așa cum se cuvine aceste momente. Înainte de Ajunul Crăciunului, pe 20 decembrie, avea loc tăiatul porcului, moment simbolic, „pentru comunitățile arhaice, acest animal, mai

ales prin sângele său, era unul dintre cele mai importante ajutoare întru revigorarea... Sfântului Soare [...] slăbit de efortul pe care-l depusese peste an” (p. 230). **Ajunul Crăciunului** de altădată era cu mult diferit față de „nebuneala” specifică zilelor actuale. În trecut aveau loc diverse practici menite spre a aduce belșug și bucurie în familie și casă, sănătate și, la fel ca multe alte sărbători, îndeplinirea dorințelor fetelor nemăritate de a-și afla cât mai repede ursitul. În același context ne este prezentată și legenda lui Moș Crăciun, mult diferită de cea existentă și modul în care acest personaj a apărut în conștiința românilor.

În **Prima și a Doua zi de Crăciun** ritualurile nu diferă prea mult față de cele din ziua de astăzi, masa îmbelșugată luată în familie, precum și vizitarea neamurilor fiind puncte comune între oamenii de astăzi și cei din trecut. Singura diferență ar fi faptul că strămoșii noștri prețuiau mai mult natura, siguri fiind că o comuniune între ei și aceasta este favorabilă atât vieții materiale, cât și celei spirituale. Tradițiile ce aveau loc în **Ajunul Anului Nou** erau și ele destinate veseliei, belșugului și, inevitabil, practicilor de aflare a ursitului care, spre deosebire de celelalte sărbători, acum erau cel mai intens practicate.

Noul an debuta cu **Cărintar** (luna ianuarie), **Boboteaza** fiind celebrată acum și reprezentând o sărbătoare în timpul căreia „se regăsesc practici specifice zilelor de reînnoire a timpului, cele mai multe dintre ele fiind dedicate purificării mediului înconjurător, în special a apei” (p. 256). În legătură cu Boboteaza se află și sărbătoarea **Sântionului** „cuprinzând rituri arhaice de purificare a spațiului, oamenilor și animalelor cu ajutorul apei” (p. 258).

În luna Februarie, printre alte sărbători specifice acesteia, pe data de 24 erau serbate **Dragobetele** care, din păcate, au început să fie înlocuite de **Valentine's day** (Ziua Îndrăgostiților) preluată de la americani, însă continuă să prezinte interes mai ales celor care nu doresc să-și uite valorile și tradițiile și consideră că acestea trebuie respectate și celebrate așa cum o făceau și oamenii de altă dată.

Sfârșindu-se incursiunea prin **Timpul sacru. Sărbătorile de altă dată** se ajunge la concluzia că într-adevăr este nevoie, așa cum susține autorul, „de repere solide, repere verificate în sute sau chiar mii de ani” (p. 14-15), dacă nu pentru a fi urmate, măcar pentru a fi prețuite și pentru a fi recunoscute adevăratele tradiții în semn de respect pentru strămoși, dar și pentru generațiile viitoare care vor devenind purtătoare și propagatoare ale unei culturi autentic românești. În acest sens se poate afirma că lucrarea – **Timpul sacru. Sărbătorile de altă dată** – devine pentru români o veritabilă „carte de vizită” prin care să se prezinte cu mândrie așa cum au fost și așa cum sunt.

Marina-Mihaela Mihăică